

Η υποκρισία δεν είναι του «αντισιωνισμού» αλλά του ταυτοτικού σιωνισμού

Κυκλοφορεί στο The Books' Journal – Το περιοδικό των βιβλίων το κείμενο «Η υποκρισία του ελληνικού αντισιωνισμού» του Ιλάν Μανουάχ, το οποίο στην ουσία ανακυκλώνει, με ελληνική τοπική προσαρμογή, τον βασικό ιδεολογικό πυρήνα του επιχειρήματος της Eva Illouz στο Time to Unmask the Imposture of anti-Zionism. Θέλω εδώ να απαντήσω ακριβώς πάνω σε αυτό το σημείο: στο τι εννοούμε όταν μιλάμε για σιωνισμό. Διότι ο σιωνισμός δεν είναι το «pride» των Ισραηλιτών ή γενικά των Εβραίων, ούτε ένα αφηρημένο δικαίωμα αυτοσεβασμού, όπως περιγράφουν οι συγκεκριμένοι αρθρογράφοι. Αντίθετα, είναι μια συγκεκριμένη πολιτική στρατηγική, ιστορικό προϊόν της αποικιοκρατίας και οργανικό μέρος μιας εποικιστικής λογικής κυριαρχίας στην Παλαιστίνη.

Το άρθρο του Books'n Journal επιχειρεί, σε γενικές γραμμές, τρία πράγματα. Πρώτον, να παρουσιάσει τον σύγχρονο αντισιωνισμό στην Ελλάδα ως επιλεκτική, υποκριτική ή και καμουφλαρισμένη μορφή αντισημιτισμού. Δεύτερον, να υποστηρίξει ότι για πολλούς Εβραίους ο σιωνισμός είναι συστατικό στοιχείο αξιοπρέπειας, ιστορικής αυτοσυνείδησης και συλλογικής επιβίωσης μετά το Ολοκαύτωμα, άρα η επίθεση στον σιωνισμό προσεγγίζει μια επίθεση στην ίδια την εβραϊκή ταυτότητα. Και τρίτον, να ισχυριστεί ότι η ελληνική Αριστερά και ο προοδευτικός χώρος εφαρμόζουν δύο μέτρα και δύο σταθμά: αναγνωρίζουν το δικαίωμα άλλων μειονοτήτων να ορίζουν οι ίδιες τη μορφή της καταπίεσής τους, αλλά δεν δέχονται αντίστοιχα τις εβραϊκές εμπειρίες όταν αυτές κατονομάζουν αντισημιτισμό μέσα στον αντισιωνιστικό λόγο. Αυτή η επιχειρηματολογία δεν είναι αμελητέα· ακριβώς γι' αυτό πρέπει να απαντηθεί πολιτικά και ιστορικά, όχι ηθικολογικά.

Η υποκρισία δεν είναι του “αντισιωνισμού” αλλά του ταυτοτικού σιωνισμού

Το βασικό τέχνασμα του κειμένου είναι ότι μετατρέπει μια πολιτική έννοια σε ταυτοτική ουσία. Παρουσιάζει τον σιωνισμό περίπου ως το «pride» των Εβραίων, ως μια ιστορική έκφραση αξιοπρέπειας μετά τους διωγμούς, και άρα κάθε ριζική κριτική του σιωνισμού εμφανίζεται περίπου ως επίθεση στην ίδια την εβραϊκή ύπαρξη. Αυτό είναι το κεντρικό σφάλμα αλλά και ταυτόχρονα η βασική ιδεολογική λειτουργία του κειμένου.

Για να συζητήσουμε σοβαρά, πρέπει πρώτα να ξέρουμε για τι πράγμα μιλάμε.

Ο σιωνισμός δεν είναι ένα συναίσθημα, ούτε ένα πολιτισμικό βίωμα, ούτε ένα υπαρκτικό δικαίωμα αφηρημένα νοούμενο. Και δεν πρέπει να αντιμετωπίζεται ως τέτοιο, δηλαδή δεν συγχέεται με την

εβραικότητα. Ο σιωνισμός είναι μια συγκεκριμένη πολιτική στρατηγική: η θέση ότι η ίδρυση και διατήρηση ενός εβραϊκού κράτους στην Παλαιστίνη, σε γη ήδη κατοικημένη, ακόμη και μέσω εκτοπισμού του γηγενούς πληθυσμού, δεν συνιστά πρόβλημα αρχής. Αντίστοιχα, αντισιωνισμός είναι η θέση ότι αυτό ακριβώς το πολιτικό σχέδιο είναι πρόβλημα αρχής. Όχι επειδή είναι «εβραϊκό», αλλά επειδή είναι αποικιακό.

Αυτή η διάκριση έχει τεράστια σημασία. Διότι χωρίς αυτήν, κάθε κριτική στο αποικιακό καθεστώς του Ισραήλ συγχέεται τεχνητά με εχθρότητα προς τους Εβραίους ως Εβραίους. Και τότε ο αντισιωνισμός βαφτίζεται αντισημιτισμός, όχι για να προστατευθούν οι Εβραίοι από το μίσος, αλλά για να προστατευθεί ένα κράτος από την πολιτική κριτική.

Ο αρθρογράφος επαναλαμβάνει, στην ουσία, το γνώριμο επιχείρημα ότι ο αντισιωνισμός είναι ύποπτος επειδή το Ισραήλ αποτελεί για πολλούς Εβραίους στοιχείο ασφάλειας, ταυτότητας ή ιστορικής αποκατάστασης. Όμως εδώ ακριβώς βρίσκεται η ιδεολογική μετατόπιση: μια υπαρκτή ιστορική τραγωδία (ο αντισημιτισμός, τα πογκρόμ, το Ολοκαύτωμα χρησιμοποιείται) για να εξαγνιστεί ένα αποικιακό σχέδιο. Σαν να μπορεί η ευρωπαϊκή βαρβαρότητα απέναντι στους Εβραίους να λυθεί με τη μεταφορά του κόστους στους Παλαιστινίους.

Δεν μπορεί.

Το γεγονός ότι οι Εβραίοι υπήρξαν θύματα της πιο ακραίας μορφής ρατσιστικής εξόντωσης στην ευρωπαϊκή ιστορία δεν αναιρεί το άλλο γεγονός: ότι η συγκρότηση του Ισραήλ πραγματοποιήθηκε πάνω στην εκδίωξη ενός άλλου λαού. Δεν υπάρχει κανένα ιστορικό τραύμα, ούτε καν το Ολοκαύτωμα, που να ακυρώνει αυτό το δεδομένο ή να το μετατρέπει σε ηθικά ουδέτερη πράξη. Το πρόβλημα δεν είναι ότι οι Εβραίοι διεκδίκησαν ασφάλεια. Το πρόβλημα είναι ότι η ασφάλεια αυτή οργανώθηκε ως εθνοκρατικό και εποικιστικό καθεστώς πάνω στη γη ενός άλλου λαού.

Ακριβώς γι' αυτό ο σιωνισμός δεν μπορεί να εξομοιωθεί με το Pride ή το BLM. Το Pride είναι διεκδίκηση ισότητας απέναντι σε μια εξουσία που αποκλείει. Ο σιωνισμός, ιστορικά, δεν ήταν κίνημα ισότητας αλλά σχέδιο κρατικής συγκρότησης μέσω αποικιακής εγκατάστασης, εκτοπισμού και ιεράρχησης δικαιωμάτων. Δεν είναι η αξιοπρέπεια ενός καταπιεσμένου υποκειμένου που ορθώνεται απέναντι στον δυνάστη αλλά η συγκρότηση ενός καθεστώτος που, από την αρχή, απαιτούσε την υποταγή ή την εκτόπιση του γηγενούς πληθυσμού.

Το να το λες αυτό δεν είναι αντισημιτισμός. Είναι στοιχειώδης ιστορική και πολιτική περιγραφή.

Στην πραγματικότητα, η διάκριση ανάμεσα στους Εβραίους ως λαό ή θρησκευτική-πολιτισμική κοινότητα και στον σιωνισμό ως κρατική-αποικιακή ιδεολογία είναι όρος για να πολεμηθεί ο αντισημιτισμός, όχι για να ενισχυθεί. Διότι όταν ταυτίζεις όλους τους Εβραίους με το Ισραήλ και τον σιωνισμό, τότε αποδίδεις συλλογικά σε έναν λαό τις πράξεις ενός κράτους. Αυτή είναι ακριβώς η λογική που πρέπει να απορριφθεί. Ο αντισιωνισμός, όταν είναι πολιτικός και όχι εθνοτικός, μπλοκάρει αυτή τη συλλογική ενοχοποίηση. Λέει: δεν ευθύνονται «οι Εβραίοι», ευθύνεται ένα αποικιακό κράτος, μια κυρίαρχη ιδεολογία και οι ιμπεριαλιστικές δυνάμεις που τη στηρίζουν.

Γι' αυτό και η επίκληση της «υποκρισίας» του αντισιωνισμού λειτουργεί ως αντιστροφή της πραγματικότητας. Η πραγματική υποκρισία βρίσκεται αλλού: στους ευρωπαϊκούς και εγχώριους «ανθρωπισμούς» που ανέχτηκαν, δικαιολόγησαν ή εξωράισαν δεκαετίες κατοχής, απαρτχάιντ, πολιορκίας και μαζικής σφαγής, και τώρα θέλουν να σώσουν όχι τους Παλαιστίνιους αλλά το ηθικό κύρος του ίδιου του σιωνιστικού σχεδίου. Όταν το εγχείρημα έχει βουλιάξει πολιτικά και ηθικά, εμφανίζεται η «ανθρώπινη», «φιλελεύθερη» εκδοχή του σιωνισμού για να διασώσει τον πυρήνα: όχι την ισότητα, αλλά το αξίωμα ότι ένα εθνοκρατικό αποικιακό κράτος πρέπει να παραμείνει υπεράνω αμφισβήτησης.

Εδώ χρειάζεται να ξαναγυρίσουμε στην πολιτική, και όχι στις ψυχολογικές ή ηθικολογικές μεταφορές. Ο σιωνισμός δεν είναι ένα αθώο κίνημα εθνικής αυτοδιάθεσης που απλώς «παρεξέκλινε» υπό τον Νετανιάχου. Η σημερινή βία δεν είναι ατύχημα, ούτε παρέκκλιση από μια κατά βάση υγιή ιδρυτική αρχή. Η λογική της εκτόπισης, της αποανθρωποποίησης και της φυλετικής ιεράρχησης είναι ενσωματωμένη στον ίδιο τον πυρήνα του σιωνιστικού σχεδίου, ακριβώς επειδή αυτό συγκροτήθηκε ως εποικιστική απάντηση στο «εβραϊκό ζήτημα» της Ευρώπης.

Και εδώ βρίσκεται η μεγάλη ιστορική ειρωνεία: πριν γίνει εβραϊκός, ο σιωνισμός υπήρξε βαθιά ιμπεριαλιστικός και ευρωπαϊκός. Αναπτύχθηκε μέσα σε ένα πλαίσιο αποικιακής επέκτασης, χριστιανικού σιωνισμού, βρετανικής στρατηγικής και, αργότερα, αμερικανικής ηγεμονίας. Αυτό που παρουσιάστηκε ως απάντηση στην εβραϊκή καταπίεση, ήταν και εργαλείο για τη γεωπολιτική οργάνωση της Μέσης Ανατολής. Η Παλαιστίνη δεν αντιμετωπίστηκε ως τόπος ανθρώπων με ιστορία, δικαιώματα και πολιτική υπόσταση, αλλά ως πεδίο προς αναδιάταξη από την αυτοκρατορική δύναμη και το εποικιστικό σχέδιο.

Εδώ βοηθά και μια πιο υλιστική ανάγνωση, όπως αυτή που αναδεικνύει ο Andreas Malm: η καταστροφή της Παλαιστίνης δεν είναι μια απομονωμένη εθνική τραγωδία αλλά στοιχείο μιας μακράς ιστορίας αυτοκρατορικής κυριαρχίας, αποικιοκρατίας και ορυκτού καπιταλισμού. Η Παλαιστίνη δεν εντάχθηκε απλώς σε μια θρησκευτική ή εθνοτική φαντασίωση, αλλά σε μια ιστορική τροχιά όπου η βρετανική και αργότερα η αμερικανική ισχύς χρησιμοποίησαν τον εποικισμό ως γεωπολιτικό και οικονομικό εργαλείο. Με αυτή την έννοια, ο σιωνισμός δεν είναι μόνο εθνική ιδεολογία· είναι και τεχνοπολιτική μορφή της αποικιακής κυριαρχίας, δεμένη με στρατιωτική υπεροχή, ενεργειακά συμφέροντα και τη διαρκή υποτίμηση της παλαιστινιακής ζωής.

Αυτός είναι και ο λόγος που το «δικαίωμα ύπαρξης του Ισραήλ» τίθεται τόσο συχνά με τρόπο μεταφυσικό, σαν να αφορά ένα αφηρημένο δικαίωμα ύπαρξης και όχι ένα συγκεκριμένο κράτος με συγκεκριμένη ιστορική συγκρότηση. Κανείς δεν αμφισβητεί ότι εκατομμύρια άνθρωποι ζουν εκεί και δεν πρόκειται να «εξαφανιστούν». Το ερώτημα είναι άλλο: θα συνεχίσουν να ζουν μέσα σε ένα καθεστώς αποικιακής υπεροχής, απαρτχάιντ και άνισων δικαιωμάτων ή θα υπάρξει ένα καθεστώς πολιτικής ισότητας για όλους όσοι ζουν στην Παλαιστίνη, μαζί με το δικαίωμα επιστροφής των προσφύγων; Αυτό είναι το πραγματικό πολιτικό διακύβευμα.

Η μόνη ρεαλιστική και ηθική προοπτική δεν είναι η διαιώνιση ενός εθνοκρατικού καθεστώτος ασφαλείας, αλλά η αποαποικιοποίηση και η κοινή πολιτική συμβίωση σε όρους ισότητας.

Φυσικά, υπάρχει αντισημιτισμός στην Ελλάδα. Υπάρχει ιστορικά, κοινωνικά, πολιτισμικά, και συχνά διαχέεται και μέσα σε δήθεν «αντιιμπεριαλιστικά» περιβάλλοντα. Πρέπει να καταγγέλλεται απερίφραστα. Όμως ακριβώς γι' αυτό δεν πρέπει να του χαρίζουμε τη συζήτηση. Το να καταγγέλλεις το κράτος του Ισραήλ ως αποικιακό, ρατσιστικό και καταστροφικό για τους Παλαιστινίους δεν είναι αντισημιτισμός. Το να αρνείσαι να συγχωνεύσεις τον εβραϊσμό με ένα κράτος είναι αντιρατσιστική υποχρέωση. Το να λες ότι ο σιωνισμός είναι πολιτικό σχέδιο και όχι αιώνια ουσία ενός λαού είναι αναγκαία προϋπόθεση για κάθε συνεπή διεθνιστική θέση.

Η πραγματική υποκρισία, λοιπόν, δεν είναι του αντισιωνισμού. Είναι εκείνων που, στο όνομα της ευαισθησίας απέναντι στον αντισημιτισμό, ζητούν να αποδεχθούμε ως ηθικά νόμιμο ένα αποικιακό καθεστώς. Είναι εκείνων που μιλούν για «ασφάλεια» ενώ προϋπόθεση αυτής της ασφάλειας είναι η μόνιμη παλαιστινιακή ανασφάλεια. Είναι εκείνων που ανακαλύπτουν την πολυπλοκότητα μόνο όταν πρέπει να αποφευχθεί η λέξη αποικιοκρατία.